

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 16.06.2016
Vår ref.: 201500357-23
Arkiv: 312 / 032.Z
Deres dato: 22.10.2015
Deres ref.: 15/701

Saksbehandler:
Jakob Fjellanger
22959213

Reguleringsmuligheten i gammel dam Dalavatn, Jørpeland Kraft AS - NVEs syn vedrørende faktum i saken

Det vises til OEDs brev av 22.10.2015 der NVE bes om å prioritere arbeidet med å bringe på det rene faktum i saken knyttet til reguleringen av Dalavatn i Jørpelandsvassdraget.

Bakgrunnen for saken er uenighet mellom Jørpeland Kraft AS, heretter kalt JKAS, og grunneier og tidligere damvokter ved Dalavatn, Ragnar Oftedal, om lovlig størrelse på reguleringen av dam Dalavatn, og dettes betydning for det som omtales som Oftedals terskel ca. 160 m nedstrøms dammen. Problemet ble aktualisert da den gamle damkonstruksjonen ble erstattet av en ny dam i 2009-10, i forbindelse med byggingen av Jøssang kraftverk som skulle ha inntak i Dalavatn. Vannstanden kunne da ikke senkes ned til laveste mulige nivå som den nye dammen muliggjør uten å komme i konflikt med pålegget om slipp av minstevannføring. Det er pålagt et slipp på 700 l/s av hensyn til anadrom fisk nederst i vassdraget. Oftedal hevder at den nye dammen har større reguleringsmulighet enn den gamle dammen, ved å ha luker som går lavere ned, og følgelig ligger utenfor det konsesjonen tillater. JKAS hevder på sin side at den nye dammen har samme reguleringsmulighet som den gamle dammen hadde, og er i tråd med konsesjonen, men at problemene skyldes Oftedals terskel.

JKAS fikk ved Fylkesmannen i Rogaland sitt vedtak av 04.02.2015 tillatelse til ekspropriasjon av området ved terskelen, men vedtaket ble påklaget av Ragnar Oftedal og ligger nå til avgjørelse hos OED.

NVE har tidligere mottatt diverse henvendelser fra JKAS og Ragnar Oftedal vedrørende reguleringen av Dalavatn, både i forbindelse med NVEs godkjenning av detaljplanene for Jøssang kraftverk og ny dam Dalavatn (NVE 200700404), og i herværende sak. Det foreligger også søknad fra JKAS om omgjøring fra gammelt høydesystem til NN 1954 og NVEs innstilling i den anledning (NVE 200801974-37 og 40).

JKAS har gitt uttrykk for sitt syn på reguleringshøyden i den gamle damkonstruksjonen bl.a. i brev til NVE datert 04.11.2011, 20.05.2015 og 02.05.2016 (NVE 201500357- 1, 14 og 21). De hevder i korthet at tidligere dam hadde en reguleringsmulighet på 1,47 m, og at denne reguleringsmuligheten er videreført i den nye dammen. De er videre enige med R. Oftedal i at HRV og LRV ligger et stykke under den kotehøyden som konsesjonene oppgir, men mener at dette er uten betydning for lovligheten av reguleringshøyden.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthungsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsvieien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

NVE vil først opplyse at vassdragsmyndigheten har avgitt følgende konsesjonsrettslige vedtak i anledning reguleringen av Dalavatn:

- Vedtak av 22.03.1939 fattet av departementet for offentlige arbeider angående konsesjonsfrihet for omsøkt regulering av Dalavatn på 1,47 m mellom kotene 289,37 og 287,90.
- Kgl. res. av 30.01.1981 om erverv av fall og overføring av reguleringsrettigheter. Der oppgis for Dalavatn HRV til kote 289,37 og LRV til kote 287,90 med referanse til regulantens eget nivellement.
- Kgl. res. av 15.12.2006 om Jøssang kraftverk. Kotehøydene for HRV og LRV fra 1981-konsesjonen gjentas.
- Kgl. res. av 10.10.2010 om overføring av Solheimsåna. Kotehøydene for HRV og LRV gjentas.

NVE har tidligere gitt uttrykk for sin oppfatning om reguleringen i Dalavatn i brev til JKAS av 17.04.2015, 23.02.2016 og 11.03.2016 (NVE 201500357-10, 17 og 19), og det vises til disse. Vår oppfatning går i korte trekk ut på at vi anser det som sannsynlig at den nye dammen har større reguleringsmulighet enn tidligere dam ved at luka kan senkes til en lavere kotehøyde (lavere LRV). Vår oppfatning er bl.a. basert på følgende:

1. Reguleringen av Dalavatn har aldri vært realitetsbehandlet ved tidligere vedtak og konsesjonsbehandlinger, og vassdragsmyndigheten har lagt til grunn opplysninger oppgitt av regulanten ved fastsettelsen av kotehøydene for HRV og LRV. I saksdokumentene framgår at det kun var snakk om en videreføring av tidligere reguleringen i den gamle dammen.
2. JKAS foretok ikke noen fullstendig oppmåling av den gamle dammen i Dalavatn før den ble revet i 2009. En slik oppmåling hadde vært svært viktig for vurderingen av den reelle reguleringsmuligheten dammen hadde.
3. JKAS målte inn kronekoten for overløpet i den gamle dam Dalavatn og anfører dette som HRV. NVE har ingen grunn til å tro annet enn at den nye dammen er etablert med samme kronekote for overløpet som på den gamle dammen.
4. JKAS har ikke lagt fram noe dokumentasjon som antyder at vannstanden i Dalavatn noen gang har vært nær påstått LRV.
5. På spørsmål fra NVE opplyser JKAS i e-post av 20.05.2016 (NVE 201500357-24) at man ikke har protokoll for vannstander i Dalavatn for perioden 1981 til 2010, noe regulanten var pålagt i konsesjonene fra 1981 og 2006. Videre opplyser de at det ikke var etablert målestav og merker for HRV og LRV, som de også var pålagt i konsesjonene.
6. NVE har gått igjennom dokumenter fra egne arkiver og materiale tilsendt fra partene. Oversikt over de viktigste dokumentene vedlegges.
7. Ut fra undersøkte dokumenter, herunder bl.a. foto tilbake til 1950-tallet, er det vanskelig å fastslå nøyaktig hva reguleringsmuligheten var i den gamle dammen. Men NVE synes det virker usannsynlig at reguleringen kan ha vært så stor som 1,47 m, og antar den har vært betydelig mindre.
8. Vedrørende terskelen nedstrøms dam Dalavatn så vil NVE påpeke at ingen dokumenter antyder at det var problemer med å få vannet til å renne fra dammen og ned mot kulpen og terskelen før ombyggingen av dammen i 2009. Det var slik sett ikke noe problem å opprettholde kravet om

slipp av minstevannføring. Problemene synes å ha oppstått med etableringen av den nye dammen (se f.eks. foto i presentasjon fra JKAS NVE 201500357-25).

Ifølge JKAS er terskelens krone 0,6 m høyere enn dammens senkningsmulighet. Dette medfører at man bare kan utnytte en mindre del av reguleringsmuligheten i den nye dammen (se bl.a. NVE 201500357-14 bilag 7 og Fylkesmannen i Rogaland sitt vedtak om ekspropriasjon av 04.02.2015).

NVE kan ikke se at det er sannsynliggjort at terskelen var etablert feil i forhold til praktisert eller mulig LRV i den tidligere dammen, og heller ikke at høyden på terskelen er blitt endret i forhold til situasjonen før den nye dammen ble etablert. På dette grunnlag mener NVE at det mest sannsynlig må være den nye dammen som har fått mulighet til å senke vannstanden til en lavere kotehøyde enn den gamle dammen kunne.

NVE vil for øvrig påpeke at det fra tidligere har vært en naturlig terskel i området ved Oftedals terskel, se f.eks. flybilder som etter det opplyste er tatt i 1966 (NVE 201500357-14).

9. I tillegg til spørsmålet om reguleringsmuligheten i den gamle dammen har partene vært uenige om tidspunktet for etableringen av dammen, og også om forholdet mellom faktisk og konsesjonsgitt HRV. Det er enighet om at den nye dammen er bygd med samme HRV som den gamle dammen.

NVE har kommet til at dammen mest sannsynlig ble etablert før 1939. Videre mener NVE at den hadde HRV på en lavere (men uspesifisert) kotehøyde enn det som framkommer av vedtaket om konsesjonsfrihet fra 1939 og av senere konsesjoner. Følgelig er vi uenige med JKAS sine tidligere anførsler om at man kan bruke vedtaket om konsesjonsfrihet fra 1939, og påstått samsvar mellom faktisk og konsesjonsgitt HRV, som støtteargumenter for at reguleringsmuligheten i den gamle dammen var like stor som i den nye. JKAS synes for øvrig å ha endret standpunkt angående disse spørsmålene (se NVE 201500357-7 og 14).

Det kan forøvrig nevnes at magasinet tidligere ble tappet gjennom dammen, men etter konsesjonen fra 2006 og etableringen av inntaket til Jøssang kraftverk i Dalavatn er det i dag fysisk mulig å tappe magasinet lavere enn tidligere.

NVE kan ikke se at JKAS i sitt brev av 02.05.2016 har lagt fram nye opplysninger av betydning for saken.

NVEs konklusjon:

NVE mener det er sannsynlig at den nye dammen i Dalavatn i Jørpelandsvassdraget, som isolert sett har en reguleringsmulighet på 1,47 m, medfører en større reguleringsmulighet enn dammen som ble fjernet i 2009.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

Oversikt over viktige dokumenter for dam Dalavatn

Kopi til:

Jørpeland Kraft AS

Ragnar Oftedal

Oversikt over viktige dokumenter for dam Dalavatn

- 1909 Ervervskonsesjon (Kgl. res. 30.12.1909) for fallrettigheter i Jørpelandsåna til AS Ryfylke Kraftanlæg (datterselskap av Stavanger Staal AS).
- I medhold av konsesjonen ble Jørpeland I kraftverk etablert i 1912 (nedl. i 1989), fall 75 m, og Jørpeland II krv i 1920, fall på 185 m. Jørpeland II er senere omdøpt til Dalen 1 kraftverk.
- 1917 Beskrivelse av utbygning av øvre fall i Jørpelandselva (august 1917) angir i bilag 1 (kart) at Dalavatn har kote 289,4.
- 1929 Skriv fra regulanten (13.09.1929) med beskrivelse av planlagt dam i Dalavatn. Gjengitt i håndskrevet oversikt over inspeksjoner (NVEs arkiv).
- 1929 Rapport om vannmerke Dalavatn (23.9.1929).
- Av dokument framgår at konstruksjonen av dammen er påbegynt.
  - Fastmerke i stein på kote 288,932 og påmontert skala fra 288 til 290.
  - Vannmerket ble visstnok gravd over under etablering av ny dam (se brev fra adv. Aakre 13.10.2014 s. 4).
- 1932 Vassdragsvesenets rapport fra 22.3.1932 bekrefter at Dalavatn allerede var etablert som dam. Det står «*Den provisoriske nåledam i flomløpet [i dam Storfossen som er inntak til Jørpeland II kraftverk] var fjernet. I stedet er der foretatt tilsvarende oppdemning i Dalevatn, hvorved der opnåes et betydelig større magasin. Til dammen intet å bemerke.*»
- 1936 Artikkel fra Stavanger Aftenblad med intervju med damvokter for dam Dalavatn.
- 1937 Avtale mellom R. Oftedals far og AS Ryfylke Kraftanlæg (8.10.1937) ang. regulering av Dalavatn på 1,47 m.
- 1939 Dep. for Offentlige Arbeider møte 22.3.1939 besluttet at konsesjon for regulering av Dalavatn ikke var nødvendig. Søknad fra 29.6.1938.
- Gjengir opplysning fra søker om at dette er første regulering av Dalavatn.
  - Fallene nedstrøms er allerede utbygd (1912 og 1920).
  - Alm. lavvannstand i Dalavatn oppgis til kote 288,20.
  - Regulant søker om oppdemning til kote 289,37 og senking til kote 287,90 (dvs. 1,17 m opp og 0,30 m ned).
  - 4 mål innmark vil bli neddemmet.
  - Oppgir flateareal 0,229 km², oppdemmet mag. «400 000 cbm».
- 1939 Skjøter med avtalte avståelser og oppgjør.
- 1964 Vassdragsvesenets rapport 6.9.1964 sier om dam Dalavatn bl.a. at: «*Det er nærmest bare en terskel som er støpt over elveleiet. I dyppartiet er montert 2 klappluker som manøvreres fra kraftstasjon II. Det var stor lekkasje – særlig på venstre side – under dammen. Det ser ut som dammen er støpt direkte på kultsteiner som ligger i elveleiet.*»

1966(?) Flyfoto.

1969 Rehabilitering av dam. Gravd ned 1,2 m, tettemasse og plastring (opplyst i hovedtilsyn 2002).

1979 Vassdragsvesenets rapport 4.7.1979 sier bl.a. «*Dammen er helst en betongterskel – opptil 1,5 m høg – over elveleiet. Der er gangbru på betongpilarer. I djupløpet er montert 2 klappeluker. Venstre luke fjernstyres fra kraftstasjon II. Til venstre for klappelukene er det et par mindre tappeluker med hus over. Det var overløp under synfaringen.*

Dammen ble tettet og reparert ved utskifting av masser oppstrøms terskelen omkring 1969. Da ble det også støpt en ny betongterskel på venstre elveside. Den går noe lengre ned enn den gamle. Dalevatn tjener som døgnmagasin.»

1981 Ervervs- og reguleringsrettigheter overført ved Kgl. res. 30.01.1981 (KDB 663). Overført fra AS Ryfylke Kraftanlæg til Nye Stavanger Staal AS.

- Ble gitt konsesjon for alle magasinene, også de som opprinnelig var konsesjonsfrie, bl.a. Dalavatn (1,47 m mellom kotene 287,90 og 289,36).

1984 Søknad fra Lyse av 14.6.1984 om erverv og regulering for utbygging av Jørpelandsvassdraget.

- Kote 287,8 under kolonne «NV» (normal vannstand), HRV på kote 288,02 og LRV på kote 286,55 under kolonne «Eksisterende reg.».
- Det står intet i kolonnen for «Ny regulering», noe som antyder at det ikke ble omsøkt noen endring i forhold til den til da praktisk mulige reguleringen.
- Det framgår ikke om normalvannstand refererer seg til middelvannstand i eksisterende magasin eller den normale vannstand før vannet ble regulert.
- I søknadens vedlegg 1 (Teknisk økonomisk beskrivelse fra Ing. Berdal) står det i pkt. 5.11 at «Dalavatn er regulert 1,5 m med dam i utløpet.» Heller ikke her framkommer det noe om at vatnet var regulert mindre enn 1,47 m og at man ønsket noen endring i forhold til den til da praktisk mulige reguleringen.

Kotene for HRV og LRV gjentas i NVEs innstilling av 10.3.1988, s. 136. I forslaget til man.regl. står i tillegg at Dalavatn har senkning på 1,25 m og heving på 0,22 m. Høydene oppgis som NGO-NN 1954.

Saken ble ikke sluttbehandlet av OED.

1996 Hovedtilsyn. Nevner HRV og LRV på kote 289,05 og 287,90 og viser til papirer fra regulanten.

2002 Hovedtilsyn dam Dalavatn fra Norconsult (NVE 200205089). Står at bygd i 1913 og at HRV er på kote 289,05 og LRV på 287,90. Disse høydene står også oppført som kronekoter for henholdsvis overløp og tappeløp.

2006 Kgl. res. 15.12.2006 konsesjon for Jøssang kraftverk og overføring av Jørpelandsåna (NVE 200403159, KDB 4074). Reguleringshøydene i Dalavatn (se ervervskons. 1981) ble gjentatt.

2008 14.01.2008 NVE godkjenner detaljplan for Jøssang kraftverk og dam Dalavatn (200700404-36).

2008 10.4.2008 avtale mellom JKAS og R. Oftedal ang. rettigheter på Oftedals eiendom for å bygge Jøssang kraftverk.

- Pkt. 2 regulerer bl.a. plassering av terskel og nivå på vannspeil nedstrøms dam Dalavatn dam. Bolt ble plassert i samsvar med avtalen. Det viste seg senere at bolten var plassert 0,6 m over den høyden som JKAS mener er LRV i Dalavatn. Dette var ukjent for JKAS fordi tidligere regulering ikke hadde vært utnyttet fullt ut (FM-vedtak 4.2.2015 s. 2).
- Hydrologiske beregninger (se FM-vedtak av FM av 4.2.2015 s. 2) viser at terskelen må ligge 40 cm under LRV (altså 1 m under dagens vannivå) for at reguleringen skal kunne utnyttes fullt ut.

2009-2011 Ny dam ble bygd. Samme overløp som på gammel dam.

2010 Konesjon (Kgl. res. 1.10.2010) til overføring av Solheimsåna til Jøssang kraftverk (200801974, KDB 5462).

2010 Tilleggsinnstilling (16.12.2010) fra NVE ang. konvertering av reguleringshøyder til NN1954. (200801974-40). Synes ikke å være behandlet av OED, ikke i KDB eller i NVE Atlas. Søknad 11.10.2010.

- Iflg. søknaden fra JKAS skal HRV og LRV reduseres med 117 cm ifht. tidligere lokale høydeavgivelser.
- Tilsvarende korreksjoner for Svortingsvatn er 1 cm og for Liarvatn 18 cm.
- Det synes som Oftedal mener damkronen på den gamle dammen aldri var høyere enn kote 288,20 etter det gamle høydesystemet, og at det ikke er forskjell til det nye systemet (se brev fra adv.firma Ryger til FM av 13.10.2014, s. 3).

2011 14.10.2011 Befaring ved dam Dalavatn og terskel nedstrøms (NVE 200700404-201). JKAS anfører at dam ikke kan renne på selvføll ned til LRV pga. terskel.

- NVE ga svar 21.9.2011 (NVE 200700404-203) der misforholdet antas å enten skyldes at LRV ligger lavere enn konsesjonen, eller at terskelen ligger høyere enn konsesjonsgitt LRV.
- Bilder av terskelen fra R. Oftedal 29.09.2010 (NVE 200700404-169).

2011 21.09.2011 (NVE 200700404-203) svarer NVE på brev fra JKAS om LRV i Dalavatn og terskel nedstrøms dammen.

2011 08.12.2011 (NVE 201500357-2, tidl NVE 200801974-45) svarer NVE på brev fra JKAS om avklaring vedrørende høyder på ny dam i Dalavatn.

2012 26.9.2012 (NVE 200700151-21) svarer NVE på spørsmål fra JKAS om myndigheten til å treffe vedtak om ekspropriasjon.

2015 04.02.2015 Fylkesmannen i Rogaland fatter vedtak om ekspropriasjon av grunn og rettigheter på Oftedals eiendom nedstrøms dam Dalavatn.

- FM anser seg selv som kompetent og anfører at NVE har lagt til grunn at tiltaket ikke er konsesjonspliktig, og de viser til NVEs brev av 26.9.2012 (NVE 200700151-2).
(NVE mener dette er en tvilsom forståelse da NVE i brevet ikke tok stilling til om tiltaket var konsesjonspliktig).
- Fylkesmannen overlater til skjønnnet å avgjøre hva inngrepet skal gå ut på, og omfanget av inngrepet.

- FM hevder at NVEs brev 8.12.2011 (NVE 201500357-2) «*bekrefter at søkers måling av HRV er riktig og i samsvar med konsesjonen*». Her er det en glidning i forståelsen da det var en forutsetning for NVE at HRV i ny og gammel dam faktisk var i overensstemmelse med den konsesjonsgitte HRV, noe som ikke synes å være tilfelle.
- FM mener NVE har bekreftet at arealbruksplanen ikke er til hinder for senkning av terskel (NVE 200700404-203). Dette er for så vidt riktig, men i brevet sies tydelig at NVE ikke kan ta stilling til om LRV i ny dam ligger lavere enn det konsesjonen tillater, eller om det er overensstemmelse.

- 2015 19.02. R. Oftedal påklager FM vedtak om ekspropriasjon.
- 13.03. JKAS skriver tilsvar. Krever at vedtaket endres i tråd med søknadens pkt. 3.
- 17.04. NVE påpeker uklarheter i saken og ber JKAS klargjøre.
- 30.04. JKAS og NVE har møte om saken.
- 20.05. JKAS sender svar til NVE.
- 22.10. OED ber NVE prioritere å bringe på det rene faktum i saken.
- 2016 23.02. NVE sender nytt brev til JKAS med spørsmål.
- 27.04. JKAS har bedt om telefonmøte med NVE.
- 02.05. JKAS sender nytt svar til NVE.
- 12.05. NVE ber i e-post om framleggelse av ev. protokoll for vannstander og merking av HRV og LRV, og viser til bestemmelser i konsesjonene fra 1981 og 2006.
- 20.05. JKAS svarer i e-post at disse påleggene ikke er fulgt opp av regulanten.